

Warszawa, 28-06-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.7031.15.2023.AT

Kuratorzy Oświaty

ePUAP

Szanowni Państwo Kuratorzy,

znacząca część spraw podejmowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich w dziedzinie prawa do nauki, wynikającego z art. 70 Konstytucji RP, jest związana z kwestią przestrzegania prawa w szkołach oraz ochroną praw uczniowskich.

Na podstawie wniosków wpływających do RPO oraz publikacji poświęconych tematowi praw ucznia¹ można wyróżnić kilka obszarów, w których najczęściej dochodzi do sprzeczności prawa szkolnego z przepisami aktów prawnych wyższego rzędu:

- 1) **prawa uczniów pełnoletnich:** brak możliwości samodzielnego usprawiedliwiania nieobecności na zajęciach, opuszczania terenu szkoły w trakcie przerwy, zwolnienia się z lekcji; odmowa uznania oświadczenia o braku zgody na udzielanie rodzicom informacji o ocenach i zachowaniu; żądanie zgody rodziców na udział w szkolnym wydarzeniu (wycieczka, studniówka);

---

¹ Temat został omówiony m.in. w publikacjach „Prawa ucznia w Polsce. Raport z badań” pod redakcją Łukasza Korzeniowskiego, <https://raport.sus.org.pl/raport>, oraz „Monitoring praw uczniowskich w odniesieniu do zapisów statutów szkolnych w szkołach dla dzieci i młodzieży” Stowarzyszenia dO!PAmına Lab, <https://szkolajestnasza.pl/2022/09/16/raport-z-monitoringu-praw-uczniowskich-w-odniesieniu-do-zapisow-statutow-szkolnych-w-szkolach-dla-dzieci-i-mlodziezy/> (dostęp: 26.06.2023).

- 2) **prawo do prywatności i ochrony godności:** szczegółowe określanie zasad wyglądu uczniów i uczennic; karanie za określone fryzury, makijaż, biżuterię, tatuaże; stosowanie innych kryteriów ze względu na płeć;
- 3) **prawo do sprawiedliwej, jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu:** oczekiwanie wiedzy wychodzącej ponad podstawę programową dla uzyskania oceny celującej, warunkowanie tej oceny udziałem w konkursach, zawodach czy olimpiadach; określanie oceny rocznej wyłącznie na podstawie średniej ocen; nieklasyfikowanie ucznia wyłącznie z powodu zbyt niskiej frekwencji; wstawianie jedynek za brak pomocy szkolnych lub nieprzygotowanie do zajęć, wstawianie ocen za próbne egzaminy; ograniczanie możliwości poprawiania oceny; niejasne kryteria ocen zachowania;
- 4) **prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań:** nadmierne obciążanie uczniów obowiązkami szkolnymi, np. ustalanie dużej liczby sprawdzianów w tygodniu, wymaganie wiedzy ze zbyt obszernego materiału;
- 5) **prawo własności:** całkowity zakaz przynoszenia telefonów do szkoły, odbieranie urządzeń elektronicznych, zobowiązanie rodziców/opiekunów prawnych do ich odbioru ze szkolnego depozytu.

Osoby, które zwracają się do RPO w sprawach szkół, skarżą się najczęściej na naruszanie praw osób pełnoletnich, nieprawidłowości związane z ocenianiem, nadmierne ingerowanie w życie prywatne młodzieży oraz niedopełnianie obowiązków szkoły, np. w zakresie udzielania pomocy psychologicznej i wsparcia w nauce. Podczas badania spraw często okazuje się, że statuty szkół zawierają przepisy niezrozumiałe, nieprecyzyjne lub nieegzekwowalne. Wydaje się, że powodem takiego stanu rzeczy może być niewystarczająca znajomość przepisów prawa oraz niska świadomość znaczenia tego rodzaju aktów prawnych, w szczególności regulacji odnoszących się do ochrony praw uczniowskich.

We wskazanym obszarze Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzega możliwość większego zaangażowania kuratorów oświaty, którzy otrzymują sygnały o nieprawidłowościach w placówkach oświatowych. Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 55 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900) nadzór pedagogiczny, oprócz kontroli, polega na udzielaniu pomocy szkołom i placówkom, a także nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz inspirowaniu nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu

innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058), zwracam się do Państwa z uprzejmą prośbą o rozważenie przeprowadzenia kampanii informacyjnej w szkołach oraz podjęcie innych czynności służących zapewnieniu zgodności przepisów statutów szkolnych z prawem powszechnie obowiązującym. Będę wdzięczny za udzielenie informacji o szczegółach podejmowanych działań. Deklaruję także gotowość współpracy w tym obszarze.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/